

# Łucja Okulicz, Eligia Gąssowska

---

## Sprawozdania z badań sondażowych osiedla obronnego w Maradkach, pow. mrągowski w 1970 r.

---

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 641-642

---

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ELIGJA GASSOWSKA  
LUCJA OKULICZ

## SPRAWOZDANIA Z BADAŃ SONDAŻOWYCH OSIEDLA OBRONNEGO W MARADKACH, POW. MRĄGOWSKI W 1970 R.

Dzięki uzyskaniu dotacji finansowej Komitetu Nauki i Techniki PAN przez Katedrę Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego przeprowadzono weryfikację grodzisk na terenie woj. olsztyńskiego pod kierownictwem doktora Jerzego Okulicza. Jednym z pierwszych obiektów, na którym przeprowadzono badania sondażowe było grodzisko w Maradkach, w pow. mrągowskim. Grodzisko to, znane już Guisemu około 1826 r., w 1952 r. było wizytowane przez członków Ekspedycji Archeologicznej w Jezioru, kiedy to ustalono jego lokalizację, określając na podstawie zebranych powierzchniowo materiałów ceramicznych, chronologię na okres późnobrażowy lub halsztacki.

Grodzisko położone jest na południowym brzegu Jeziora Lampackiego, na skraju wsi Maradki. Obiekt zwany przez ludność miejscową „Zamkiem” lub „Wiatraczną Górą” posiada obszerną legendę wśród mieszkańców wsi. Na środku splantowanej platformy znajdował się wiatrak do niedawna jeszcze funkcjonujący.

Sam obiekt w planie przypomina nieregularny, wydłużony po osi wschód-zachód ował o wymiarach 56 × 25 m. Widoczny w tej chwili jeszcze przebieg wału otaczającego wzniesienie został od strony wewnętrznej zniszczony przez biegnący wzdłuż niego głęboki okop wojskowy. Sam majdan został niegdyś splantowany pod budowę wiatraka, z którego pozostały wydobyte częściowo na powierzchnię kamienie fundamentowe. Według informacji uzyskanych od dawnych i nowych mieszkańców wsi zarówno wewnątrz grodziska, jak i na jego zboczach znajdują się groby pochowanych tu w czasie epidemii zarazy, panującej w początku XVIII wieku.

Po zebraniu powyższych informacji i obejrzeniu grodziska uznano, że sam obiekt jest silnie zniszczony, co podyktowało lokalizację wykopu sondażowego. Wykop ten o wymiarach 6 × 3 m założony został w północno-zachodniej partii grodziska, przecinając rów strzelecki i dochodząc z jednej strony do lica wewnętrznego wału, z drugiej obejmując część majdanu.

Ujawniona w wykopie stratygrafia, pozwoliła na wydzielenie w trakcie prac trzech warstw różniących się między sobą stopniem zabarwienia. W zasadzie oprócz warstwy jałowej, zalegającej tuż pod darnią wyróżniono jedną warstwę kulturową związaną z budową i użytkowaniem osadniczym obiektu. Warstwa ta silnie zniszczona przez rów wojskowy i wspomniane wyżej groby z XVIII wieku, o miąższości do 50 cm zalegała bezpośrednio nad calcem, zachowana w krótkich odcinkach nie zakłóconych późniejszymi wkopami. Występujący w niej stosunkowo nieliczny materiał ceramiczny pozwala wnosić, że samo osiedle zostało założone we wczesnej epoce żelaza i było związane z osadnictwem kultury kurhanów zachodniobałtyjskich.

Ponadto stwierdzono, że przed przystąpieniem do budowy osiedla górna płaszczyna naturalnego wzniesienia morenowego została splantowana, zaś jego boki nadsypano wysokim wałem ziemnym przypuszczalnie u podstawy oblicowanym kamieniami. W profilu wewnętrznym wału wyróżnić można dwie fazy jego sypania wyróżnialne na podstawie zabarwienia warstwy, natomiast nie zawierające żadnych zabytków.

W zachowanej częściowo warstwie kulturowej, nie sposób wyróżnić stratygraficznego układu poszczególnych faz użytkowania osiedla. Wobec dość znacznej jednolitości odkrytych fragmentów ceramiki i stosunkowo małej miąższości warstwy moż-

na wnosić, że obiekt posiadał tylko jedną fazę użytkowania. Niejasna jest także zabudowa wnętrza osiedla. Słabo zaznaczające się na zbadanym odcinku niewyraźne ciemne zarysy mogły być śladami po słupach lub innych konstrukcjach w otoczeniu polepy i spalenizny.

Materiał ceramiczny ze względu zarówno na stan zachowania, jak i ilość odkrytych fragmentów, nie może w sposób ścisły wyznaczyć ram czasowych założenia i użytkowania badanego osiedla obronnego. Wśród zrekonstruowanych rysunkowo form ceramicznych, za reprezentatywne uznać należy trzy typy. Są to naczynia baniaste, szerokootworowe naczynia jajowate i misy w kształcie wycinka kuli. Z dużą dozą prawdopodobieństwa można wnosić, że znaczny procent naczyń, z których pochodzą analizowane ułamki posiadał dna kuliste. Gdyby tak było istotnie, uzyskać by można ważny wskaźnik chronologiczny i kulturowy, tym bardziej że wszystkie pozostałe cechy drugorzędne ceramiki, łącznie z typologią formalną, wskazują na możliwość zastosowania przy ich lepieniu takiej techniki.

Naczynia baniaste i szerokootworowe naczynia jajowate są formami przewodnimi kultury kurhanów zachodniobałtyjskich we wczesnej epoce żelaza. Znaczny procent ceramiki o powierzchniach zewnętrznych chropowatych, tudzież brak odmian naczyń baniastych o ostrych załomach brzuśca pozwalają na odniesienie całego materiału ceramicznego do pierwszej fazy rozwojowej tej kultury, przypadającej na okres między latami 550 a 400 przed naszą erą.

Badane osiedle obronne w Maradkach reprezentuje jedną z odmian budownictwa mieszkalno-obronnego, powszechnego we wczesnej epoce żelaza na obszarze Mazur. Współczesne mu w chronologii względnej, a więc datowane także na wczesną epokę żelaza jest oddalone mniej więcej 6 km na południe osiedle nawodne w Rybnie na jeziorze Piłakno. Wprawdzie materiał ceramiczny z tego osiedla wskazuje na jego związki z następnymi fazami rozwojowymi kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, niemniej wobec wyrywkowej i fragmentarycznej znajomości osiedla w Rybnie nie można przekreślać możliwości, że było ono użytkowane także w fazach wcześniejszych.

Istnienie w niewielkiej od siebie odległości dwóch typów osiedli obronnych związanych z rozwojem tej samej kultury archeologicznej, każe zwrócić szczególną uwagę na rejon mraǳowski, jako jeden z przodujących ośrodków osadniczych w omawianym czasie.

Wobec ogromnego zniszczenia osiedla w Maradkach, obiekt ten nie został zakwalifikowany do dalszych prac badawczych.

KRZYSZTOF DĄBROWSKI

### BADANIA WYKOPALISKOWE W TUMIANACH, POW. OLSZTYŃSKI W 1970 R.

Badania archeologiczne przeprowadzone w Tumianach, w pow. olsztyńskim w 1970 r. stanowiły kontynuację prac z roku ubiegłego, podjętych przez Zespół do Badań Etnogenezy Słowian w Polsce Północno-Wschodniej Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN<sup>1</sup>. Trwały one od 19 czerwca do 27 lipca. W skład ekipy badawczej kierowanej przez autora sprawozdania wchodziło 3 pracowników doku-

<sup>1</sup> K. Dąbrowski, *Prace wykopaliskowe Zespołu do Badań Etnogenezy Słowian w Polsce Północno-Wschodniej w 1969 roku*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1970, nr 1 (107), ss. 71—73.